

Een Europees leger? Daar kunnen we nog eeuwen op wachten! Negen Vragen aan Jan Werts

Posted on 19 april 2025 by Syp Wynia

Jan Werts is dé kenner van de Europese Raad, de machtige club van regeringsleiders van de Europese Unie. Ook in deze editie van Wynia's Week weer Negen Vragen aan Jan Werts. Zijn Europa en Amerika nu vijanden? Krijgen we een Europees leger? Is rechts nu de baas in de Europese Unie? Hoe corrupt is Brussel? En hoe belangrijk is die NAVO-top in juni in Den Haag eigenlijk? Werts: 'De handelsblokken VS en EU gunnen elkaar het licht in de ogen niet.'

1. We denken dat Trump de eerste Amerikaanse president is die een handelsconflict met (onder meer) de EU begint. Maar eerdere Amerikaanse presidenten kwamen toch met soortgelijke onaangename maatregelen tegen het bevriende Europa?

O ja. Zeker. In 1961 lag ik als dienstplichtige in Nunspeet. Iedere morgen scheurde de opper een pagina uit het AD voor het prikbord. Ik zie nog de welbekende vette

AD-kop: 'Europese kippenoorlog met Amerika', over hun pluimveevlees dat wij niet wilden hebben. Dat is nooit veranderd. De EU heeft vrijhandelsakkoorden met tientallen landen. Maar niet met de VS! De twee economische reuzen gunnen elkaar het licht in de ogen niet.

2. Je bent zelf ook werkzaam geweest in de VS. Was de stemming daar toen ook al zo anti-EU? De Amerikanen zijn toch goeddeels te beschouwen (in de jaren '40 en '50) als de initiatiefnemers van de Europese integratie, al zwakte de animo later wat af? Ze hadden een Amerikaans gezind, onderling samenwerkend West-Europa nodig. Zowel militair tegen de Sovjets als ook economisch, als afzetgebied voor de VS.

Correspondent zijnde in Washington DC tweede helft jaren tachtig herinner ik mij enorme reuring over Europa. Handelscommissaris Willy De Clercq had iets gemompeld over een beoogd gesloten Fort Europa. Zoals Paul Frentrop [hier](#) op 15 april al schetste had Brussel een ambitieus plan, 'Completing the Single Market', gelanceerd. Dus eigenlijk wat Trump nu doet: onze *business* voortaan voorop zetten. In de VS schreeuwden politici en zakenlieden moord en brand. Onze EU-delegatie in Washington organiseerde een debat om de rel te sussen. Ze moesten twee keer van zaal veranderen omdat de stroom aanmeldingen daartoe dwong.

Het klopt dat Washington DC in 1951 de motor was achter de oprichting van de EGKS (Kolen en Staal Gemeenschap). De Franse *founding father*, minister van Buitenlandse Zaken Robert Schuman, kreeg volop aanmoediging van zijn Amerikaanse collega Dean Acheson en van president Harry Truman. In 1957 volgde de EEG als buffer tegen de gevreesde Sovjet-Unie, als afzetmarkt en locus voor Amerikaanse lucratieve investeringen en om West-Duitsland als voortaan weer bevriende natie te binden.

3. Nu moeten Europese landen zich zelf verdedigen, misschien zonder de Amerikanen. Maar hoe? Tot dusver mislukten de pogingen daartoe toch, zoals de Europese Defensie Gemeenschap in de jaren '50. Zie jij het voor je? Opmerkelijk: op militair gebied lijken de Britten weer mee te doen, terwijl die toch uit de EU zijn gestapt.

Een Europees leger wordt pas de kers op de taart van een uniform buitenlands beleid. Daar zijn we nog eeuwen vandaan. Want wie spreekt namens de 27 EU-landen? De Franse president? De Commissievoorzitter? De Raadspresident? Wie

krijgt het commando? Een Franse generaal over de Duitsers? Of omgekeerd? Kan dit wel geloofwaardig zonder het Verenigd Koninkrijk? Dit vereist een federaal Europa waarin de landen hun soevereiniteit grotendeels opgeven. Niet een van de 27 hoofdsteden piekert daar over.

Begin jaren vijftig, hoogtepunt van de Koude Oorlog, is getracht een Europese Defensie Gemeenschap te lanceren. Niemand wilde dat eigenlijk. Maar het moest omdat je Duitsland vlak na de oorlog niet kon herbewapenen. Dat plan is toen tot opluchting van Nederland mislukt.

We gaan nu de kant op van sterkere nationale legers, dat is wel haalbaar. Met gezamenlijke wapenaankopen, liefst in Europa. Ik denk tegelijk niet dat Trump Amerika uit de NAVO terugtrekt. Hij levert bijna tweederde van onze Europese wapens. Die lucratieve markt kan Amerika niet kwijt.

Trump zaait wel onrust over de inzet van het Amerikaanse atoomwapen als Rusland ons zou aanvallen. Amerikaanse steden lopen dan het risico vanuit Moskou vernietigd te worden. Destijds geloofde president De Gaulle (1959-1969) al niet in zo'n zelfmoordactie. Hij bouwde zijn eigen Franse atoommacht. De Gaulle was vooruitziend. Amerika laat zich natuurlijk niet van de kaart vegen om Europa te redden.

4. Krijgen we niet een hele reeks EU-achtige clubs: de ene binnen, de ander buiten, de een doet hier aan mee, de ander weer aan iets anders. Dat is nu al een beetje zo, maar het wordt aardig onoverzichtelijk. Dat vonden ze in Den Haag altijd vreselijk, zo'n jukebox: 'Europa à la carte'. Of kan dat eigenlijk best?

We hebben al decennia een 'Europa à la carte', al mag dat van Brussel zo niet genoemd worden. Slechts tweederde van de EU-landen kent de euro. Ze doen niet allemaal mee aan het migratiebeleid, noch aan Schengen. Denemarken en Ierland zitten niet bij de samenwerking op het gebied van veiligheid en justitie.

Eigenlijk is dat geen probleem mits het binnen het raamwerk van de EU blijft. Dus met een Commissie als denktank en controleur op de uitvoering van de afspraken en voor de wetgeving de Raad van Ministers plus het Europees Parlement. Er moet namelijk bindende samenhang zijn wil het functioneren.

5. Bij iedere crisis gaan er nieuwe miljardenstromen van geleend geld naar Brussel of de EU-hoofdsteden. Zoals nu weer voor Defensie. Duitsland en Nederland wilden de Europese munt, de euro, destijds alleen als iedereen lage begrotingstekorten en beperkte staatsschulden aanhield en Brussel geen staatsschulden mocht maken. En zie nu: alle remmen los, ook in Duitsland en ook in Nederland. De EU heeft van ons Zuid-Europeanen gemaakt. De euro is een Latijnse munt.

Toch staat in het Europese verdrag (artikel 125) dat de afzonderlijke EU-landen 'niet aansprakelijk' zijn voor elkaars schulden en de EU als geheel evenmin. De zuidelijke landen dringen niettemin alweer sterk aan op het aanmaken van Europese schulden. Ze zitten zelf te diep in de staatsschuld om nog meer te lenen.

Het Coronaherstelfonds van 2020 wijkt via door de Europese Commissie geleende 750 miljard van artikel 125 af. Nu mag die Commissie 150 miljard gaan lenen voor extra defensie. Ik denk niet dat een kanselier Merz zich, zoals Merkel overkwam, door de Franse president laat ompraten. Er komen daarom geen euro-obligaties. Als dat toch dreigt, zal het Duitse constitutionele hof zo'n besluit blokkeren, verneem ik hier in Brussel.

6. Is er in Brussel eigenlijk iets van te merken dat er in Den Haag - zoals sommigen zeggen - een uiterst rechts kabinet zit? Of oogt Schoof1 nog het meest als Rutte5? Wie domineert het Nederlandse beleid in Brussel?

Nederland is een van de 22 kleinere EU-landen. Qua welvaart en bevolkingsomvang vertegenwoordigen wij ruwweg vier procent van het Europese geheel. Dan kun je niet verwachten dat wij in Brussel de koers wijzigen, laat staan bepalen. Tegelijk is de Commissie zich wel bewust van eurosceptisch Nederland. Blijft Schoof regeren dan krijgt Den Haag nog volop met Brussel aan de stok.

7. De verkiezingen her en der in Europa van de laatste twee jaar vertoonden een zwaai naar rechts. Wat is daarvan te merken in Brussel? Gaat het nog over migratie en asiel? Of is de verkiezing van Trump van grotere invloed?

De opmars van radicaal-rechts in Europa (en Amerika) is dé revelatie van het voorbije jaar. Binnen de EU-27 zien we dit in België, Bulgarije, Duitsland, Finland, Hongarije, Italië, Litouwen, Nederland, Slowakije en na de presidentsverkiezingen mogelijk in Roemenië.

- Commissievoorzitter Von der Leyen neemt daarom vandaag een loopje met de ambitieuze linkse Green Deal, de omvangrijke maatregelen waarmee Europa in 2050 klimaatneutraal wilde worden. Let wel: een pakket dat zij eerder samen met onze Frans Timmermans creëerde. Brussel komt tegemoet aan de kritiek van vooral het internationale bedrijfsleven dat zich bedreigd voelt.

De switch verloopt via een omnibuswet. Die vervangt drie gecompliceerde duurzaamheidswetten, de CSRD (duurzaamheid ondernemingen), de EU Taxonomie (beleggers klimaatneutraal activeren) en de CSDDD (naleving mensenrechten en milieu op wereldschaal). Die regelingen worden gebundeld, vereenvoudigd, qua invoering uitgesteld en zodoende afgezwakt.

- Von der Leyen doet intussen haar best *on speaking terms* te blijven met de rechts-radical Italiaanse premier, Trump-fluisteraarster, Giorgia Meloni. Zelf is Von der Leyen niet welkom in het Witte Huis. Meloni wel en zij ging 'in goed overleg met Von der Leyen', zo bevestigt de woordvoerder in Brussel. Zie ook de komst van de radicale Italiaan Raffaele Fitto als vicevoorzitter van de Commissie. Hij palmt met zijn portefeuille 'cohesie' een derde van de Europese uitgaven in.

- Verder ligt het eens zo prestigieuze Schengen op apegapen. De 'Grote Drie', Frankrijk, Duitsland en Italië, rijgen net als veel kleinere landen hun nationale grenzen dicht. Om illegalen, criminelen en terroristen te weren.

- De Commissie doorbreekt een taboe met haar plan voor terugkeerhubs voor migranten. In die opzet komen de asielzoekers niet meer zomaar de EU binnen, maar worden aan de Schengengrenzen opgehouden. Na een fast-track verkorte procedure daar krijgen de migranten die geen kans hebben op toelating (dat is de meerderheid) bericht van uitzetting. De Commissie dringt zojuist bij de regeringen aan op een snel besluit hierover.

- Uiterst rechts was in het Europees Parlement altijd marginaal. Voortaan bezetten de rechtse conservatieven daar een kwart van de zetels. In overeenstemming met wat haar kiezers willen overweegt de christendemocratische EVP bij migratie 'over rechts' een beslissende meerderheid te creëren. Bijvoorbeeld over de beoogde komst van hubs: oorden voor ongewenste asielzoekers, in een land buiten de EU. Zoiets was altijd onvoorstelbaar.

8. In Frankrijk is Marie le Pen tot een gevangenisstraf, een geldboete en

uitsluiting van verkiezingen veroordeeld omdat zij geld van het Europees parlement illegaal had overgeheveld naar haar nationale kantoor, gestolen eigenlijk. Dat doet mij denken aan praktijken van de afgelopen decennia in andere landen, door andere partijen, in Nederland ook. Wat herinner jij je daarvan? Wat Le Pen deed werd eerder toch ook door bekende Nederlandse partijen stiekem gedaan - en wellicht gedoogd?

Het Europees Parlement is al jaren in het nieuws wegens fraude, corruptie, spionage, belangenverstremming en het cumuleren van betaalde functies met het toch luxueus gehonoreerde lidmaatschap. Wel met de voetnoot dat de Nederlandse leden zich daaraan weinig bezondigen.

De vraag is of wat onderzoeksjournalisten onthullen slechts de top is van een ijsberg. De vroegere VVD-coryfee Hans van Baalen zei bij zijn vertrek uit het Europees Parlement in 2019: 'Er is te weinig werk voor 750 fulltime Europarlementariërs.' Dat stemt overeen met de opinie van de Franse president Mitterrand (1981-1988) die over het Europees Parlement sprak van een nul, een instituut dat nog in geen honderd jaar legitiem zou worden.

Overigens verdeelt ook de Europese Commissie enorme bedragen via ingewikkelde financieringsvormen. Het is zelfs voor de experts van de Europese Rekenkamer soms onmogelijk daar een vinger achter te krijgen.

9. Hoe belangrijk is die Navo-top in juni in Den Haag. Is dat niet alleen cruciaal voor de Navo, maar wellicht ook voor de EU? Zit Mark Rutte niet in een onmogelijke positie: vriendjes blijven met Trump die ruzie heeft (of maakt) met veel Europese landen en in Europa de boel bij elkaar houden hoewel zijn grote baas in Washington onaardig doet tegen zijn Europese bazen?

De recente Europese toppen brachten niet te overbruggen tegenstellingen naar boven. De meeste nabij Rusland gelegen landen willen voor hun verdediging zwaar (blijven) investeren. Veiliger gelegen landen als Spanje, Italië en Frankrijk daarentegen weigeren of aarzelen. Spanje gaat niet extra lenen voor defensie terwijl Italië en Frankrijk gegeven hun schuldenberg ook aarzelen.

Met de komst van bondskanselier Friedrich Merz en zijn motto *Europe first* krijgt de EU nu wel weer de Frans-Duitse aanjager van vroeger. Met Macron in Parijs en Meloni in Rome ontstaat een trio dat - hoezeer verschillend van opinies en belangen

- vooruit wil. Merz suggereerde de Franse leider zelfs al om de EU onder diens nucleaire paraplu te laten schuilen.

Gezien dit ons nu vijandige Amerikaanse leiderschap staat secretaris-generaal Mark Rutte in juni bij de NAVO-top voor zijn proefstuk. Want daar ligt het lot van Europa toch wel even in de waagschaal! Wordt Den Haag de locus van een Trans-Atlantisch akkoord, of van een historische ruptuur in de westerse wereld?

***Jan Werts** is sinds 1975 EU-correspondent in Brussel. Hij promoveerde daar in 1991 op de besluitvorming in de EU. Hij is auteur en coauteur van tien boeken over Europa.*

***Wynia's Week** verschijnt drie keer per week, **156 keer per jaar**, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk. Doet u weer mee? Kijk [**HIER**](#).
Hartelijk dank!*